

EMIL DINGA

DIANA MIHAELA APOSTOL

MICROECONOMIE

EDIȚIA A II-A REVIZUITĂ ȘI ADAUGITĂ



Copyright © 2010, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DINGA, EMIL

Microeconomie / Emil Dinga, Diana Mihaela
Apostol. – Ed. a 2-a, rev. și adăug. – București : Pro
Universitaria, 2010

Bibliogr.

ISBN 978-973-129-594-7

I. Apostol, Diana Mihaela

330.101.542

CUVÂNT ÎNAINTE

Manualul de față este rezultatul unui demers cooperant. Intenția noastră este de a pune la dispoziția studentului un instrument care să-i permită o bună introducere în temele de bază ale microeconomiei. Astfel, am încercat să evităm definițiile complexe sau polemice, pentru a oferi studentului un material cât mai puțin voluminos. Maniera punctuală în care au fost formulate definițiile este dublată de formalizarea lor matematică. Formalizarea urmărește schematizarea definițiilor, cu scopul de a le furniza cu un spor de comprehensiune și de a simplifica utilizarea lor, dar nu intră în detaliile construcțiilor teoretico-matematice, care sunt în genere extrem de complexe. Ce a funcționat și în acest caz a fost intenția noastră de a nu ieși din registrul unei simple introduceri. Dacă am recurs la formalizare, este pentru că teoriile economice moderne sunt gândite tot mai mult cu ajutorul instrumentelor matematice, ca să nu mai discutăm de aplicații sau modelare economică. Absența matematicii constituie un handicap greu de depășit, chiar și într-un curs introductiv.

Pe scurt, manualul este conceput să echipeze studentul cu un aparat conceptual minimal indispensabil în microeconomie. Excelează, credem noi, în formulări succinte, dar fără a prejudicia conținutul de bază al conceptelor, și reprezintă o foarte bună ocazie de acomodare cu latura formal-matematică a microeconomiei.

Autorii

CAPITOLUL 1

OBIECTUL ȘI METODA ECONOMIEI

- 1.1 Obiectul de studiu al economiei
- 1.2 Raritate și alegere
- 1.3 Costul de oportunitate
- 1.4 Frontiera posibilităților de producție
- 1.5 Logica activității economice
- 1.6 Metoda analizei economice
- 1.7 Concepte economice de bază

1.1 Obiectul de studiu al economiei

Economia studiază comportamentul uman ca o relație între țeluri și resursele rare cu întrebuințări alternative; este considerată o știință socială deoarece actele și faptele economice se manifestă numai în cadrul societății.

Teoria economică a apărut ca urmare a necesității de a găsi fundamente logico-raționale la alocarea resurselor rare pentru utilizări alternative, în scopul atingerii unui grad și structuri acceptabile ale satisfacerii nevoilor economice. Altfel spus, nevoile umane constituie impulsul tuturor activităților umane, iar satisfacerea lor – scopul acestora. Satisfacerea lor se face prin intermediul activității economice.

Caseta 1: Nevoile și bunurile economice

Nevoia economică reprezintă o necesitate de natură materială, destinată să asigure existența și dezvoltarea biologică a individului/grupului social

Trăsăturile nevoii economice:

- este o nevoie de natură materială
- are, concomitent, un caracter obiectiv și subiectiv
- este persistentă: odată satisfăcută, nu dispare, ci revine cu o anumită periodicitate și intensitate
- este generatoare de noi nevoi economice: prin satisfacerea sa, nevoia economică poate determina apariția altor nevoi economice conexe sau explicitarea unor nevoi economice implicite
- are caracter dinamic: nevoia economică se modifică, fie că este fie că nu este satisfăcută (deseori, chiar în funcție de gradul și calitatea satisfacerii ei)
- formează un sistem, supus caracteristicilor de complementaritate, substituibilitate și competitivitate

Tipologia nevoii economice

- *după natura lor:*
 - naturale (fiziologice)
 - sociale
 - de dezvoltare (raționale)
- *după structura lor:*
 - elementare
 - complexe (superioare)

Pentru satisfacerea nevoilor, folosim utilități sau **bunuri economice**. Acestea reprezintă orice entitate, rezultat al acțiunii umane, destinat să satisfacă o nevoie economică dată.

Clasificare:

- *după origine:*
 - bunuri libere – nu sunt rezultat al acțiunii umane, nu au costuri de procurare; sunt virtual nelimitate
 - bunuri economice – sunt rezultat al acțiunii umane, au costuri de procurare; sunt insuficiente în raport cu trebuințele concrete

- *după modul de circulație:*
 - bunuri marfă – trec de la producător la consumator prin piață (se vând și se cumpără)
 - bunuri non-marfă – trec de la producător la consumator fără intermedierea pieței (intră în consum direct din propria producție)
- *după scopul consumului:*
 - bunuri finale – sunt destinate consumului final (bunuri de consum)
 - bunuri intermediare – sunt destinate consumului productiv (bunuri de echipament sau de investiții); apar în diferite faze de prelucrare economică
- *după sectorul economic în care sunt produse:*
 - bunuri publice – sunt destinate satisfacerii nevoilor economice publice (colective)
 - bunuri private – sunt destinate satisfacerii nevoilor economice private (individuale)
- *după tangibilitate:*
 - bunuri – sunt substanțiale (tangibile)¹ : momentul producerii lor diferă de momentul consumului
 - servicii – sunt non-substanțiale : momentul producerii lor coincide cu momentul consumului

Trăsăturile bunurilor economice:

- sunt rezultat al acțiunii (activității) umane
- sunt utile
- sunt disponibile (accesibile)
- sunt rare

Modul de organizare, funcționare și finalitatea activității economice depinde de modul la care ea răspunde la cele patru întrebări care formează esența oricărei probleme economice:

- ce se produce (structura bunurilor și serviciilor);

¹ Există și bunuri economice care sunt bunuri propriu-zise fără a fi totuși tangibile, de exemplu soft-urile informatice.

- cum se produce (modul de combinare a factorilor de producție și organizarea activității economice);
- cât se produce (situația pieței);
- pentru cine se produce (modul de distribuire al bunurilor și serviciilor).

Răspunsul la cele patru întrebări esențiale descrie tipul de sistem economic:

- *Sistem economic de comandă*: răspunsul este dat de un grup de experți-birocrați, pe baza centralizării informațiilor și deciziilor la nivelul economiei naționale;
- *Sistem economic de piață*: răspunsul este dat de forțele impersonale ale pieței, pe baza descentralizării maxime a informației și deciziei;
- *Sistem economic mixt*: răspunsul reprezintă o combinație între centralizarea și descentralizarea informației și deciziei, în funcție de caracterul public sau privat al bunului/acțiunii economice(e) respectiv(e).

1.2 Raritate și alegere

Problema și știința economică nu ar exista dacă resursele economice ar exista în cantitatea, calitatea și structura necesare satisfacerii tuturor trebuințelor economice ale oamenilor și societății. În realitate, resursele economice sunt **insuficiente** în raport cu trebuințele economice în continuă creștere și diversificare (raritatea resurselor economice). De aceea, oamenii trebuie să aleagă, să opteze pentru satisfacerea unui număr mai mic de trebuințe, sau pentru satisfacerea lor într-o măsură mai mică, sau pentru amânarea satisfacerii lor. Aceasta constituie **problema alegerii în economie**, care conduce la selectarea unui anumit mod de **alocare a resurselor**. Alocarea resurselor, care constituie nucleul obiectului științei economice, se referă deci întotdeauna la **alocarea resurselor rare, cu întrebuințări alternative**.

Raritatea reprezintă deci proprietatea unui bun (sau resursă economică) de a fi insuficient(ă) în raport cu nevoia sau nevoile economice generatoare.

Legea rarității resurselor constă în aceea că volumul, structurile și calitatea resurselor economice și bunurilor se modifică mai încet decât volumul, structurile și intensitatea nevoilor.

1.3 Costul de oportunitate

Datorită rarității, este necesară alegerea între utilizările alternative ale resursei economice rare. Alegerea are întotdeauna un caracter concret (se produce în condițiile date naturale, economice, sociale etc.) și presupune, o dată făcută, renunțarea la celelalte posibilități existente. Prețul renunțării la cea mai bună alternativă poartă numele de cost de oportunitate (va fi deci varianta cea mai bună la care s-a renunțat, dar mai slabă decât varianta aleasă). Orice alegere, în general, are deci prețul său, măsurat prin costul de oportunitate.

Alegerea rațională se face atunci când se minimizează costul de oportunitate (se realizează avantajul comparativ). Alegerea rațională conduce la **specializare**: căpătarea abilităților de orice fel (tehnologice, manageriale etc.) de a realiza un anumit bun economic cu costuri mai mici decât realizarea oricărui alt bun economic dintr-o resursă economică dată. Specializarea este o altă denumire pentru diviziunea muncii sau diviziunea activității economice

Urmarea logică a specializării este **schimbul economic**: cedarea bunului în care s-a realizat specializarea în schimbul altui bun necesar economic, așa încât, pe ansamblul sistemului economic, să se realizeze satisfacerea globală a tuturor nevoilor economice.

În genere, specializarea conduce la creșterea eficienței economice, datorită abilităților productive particulare care sunt dobândite în exercițiul specializării. La rândul ei, însăși specializarea este rezultatul unor judecăți de valoare (alegeri) pe criteriul eficienței economice.

Caseta 2: Avantajul comparativ

Criteriul de specializare în activitatea economică este deci avantajul comparativ. Acesta cere ca un producător să se specializeze în producerea aceluși bun sau serviciu care are pentru el costul de oportunitate cel mai mic în raport cu toate bunurile și serviciile pe care în principiu le-ar putea produce la nivelul resurselor de care dispune. Chiar dacă un producător are un dezavantaj absolut (adică la toate resursele posibile) în raport cu un alt producător, ambii producători vor avea de câștigat din schimb dacă fiecare se specializează conform criteriului avantajului comparativ. Mai mult decât atât, sistemul economic de ansamblu se situează astfel într-un punct de eficiență economică maximă dacă toți producătorii respectă acest principiu în specializarea lor.

1.4 Frontiera posibilităților de producție

Ținând seama de raritatea resurselor și de conceptul de cost de oportunitate ajungem la noțiunea de curbă sau frontieră a posibilităților de producție. Alegând, de exemplu, să producem un anumit bun, renunțăm la producerea altuia (pentru că resursele cu întrebuințări alternative sunt rare). Mai general, alegând să producem mai mult dintr-un produs, resursa fiind dată, trebuie, cu necesitate, să producem mai puțin din altul.

Frontiera posibilităților de producție reprezintă astfel ansamblul punctelor ce semnifică alegeri eficiente (care epuizează resursa) ale agentului economic în ceea ce privește combinația de producție dintr-o resursă economică rară, cu utilizări alternative, dată. În reprezentare grafică, frontiera posibilităților de producție, în cazul a două produse, se prezintă astfel:

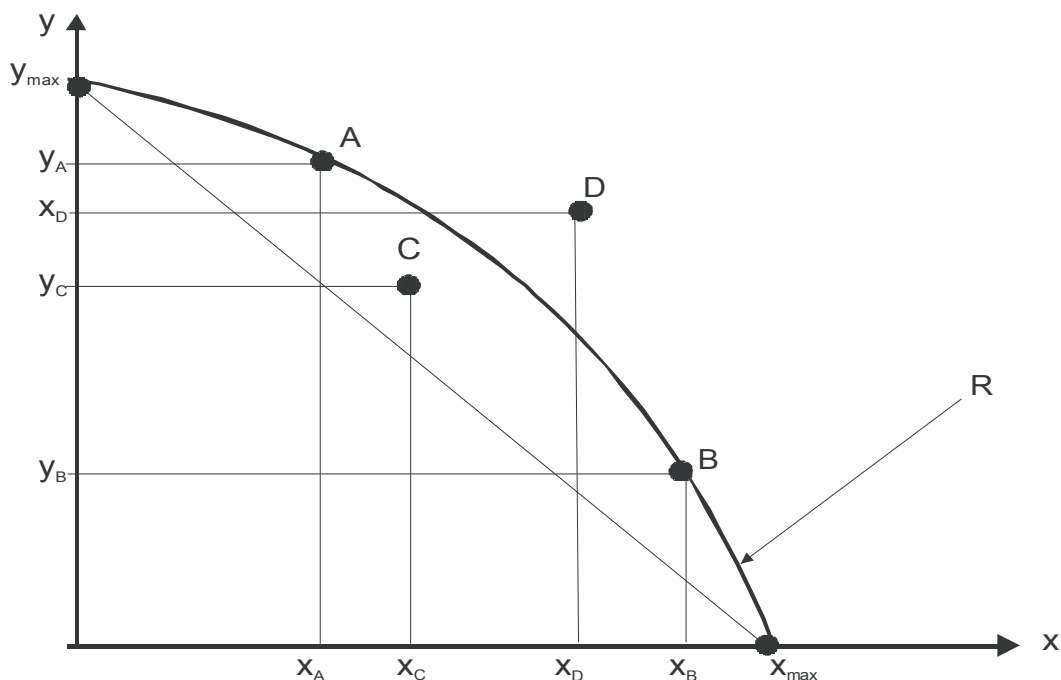


Figura 1: Frontiera posibilităților de producție

Particularități:

- este *descrescătoare* (explicație: creșterea cantității produse dintr-un bun, din resursa limitată R, are ca efect scăderea cantității produse din bunul alternativ și invers);
- este *concavă*: (explicație: pe măsură ce coborâm dinspre punctul A spre punctul B, se va renunța la cantități din ce în ce mai mari din bunul y pentru a produce o unitate suplimentară din bunul x).

În ipoteza utilizării complete a resurselor cu utilizări alternative existente, combinațiile de produse ce vor putea fi obținute se vor situa chiar pe curbă (de exemplu punctul A care asigură producerea a x_A unități din bunul x și y_A unități din bunul y). Dacă vom dori să producem mai mult din produsul x, ($x_B > x_A$), atunci va trebui să producem mai puțin din bunul y ($y_A > y_B$), adică combinația reprezentată de punctul B. Costul de oportunitate al producerii cantității suplimentare din produsul x ($x_B - x_A$) este chiar ($y_B - y_A$); costul de oportunitate al